

تفسير احمد

سوره المطففين

Ketabton.com

۱۳۹۴

ترجمه و تفسير سوره المطففين
تتبع و نگارش: الحاج امين الدين « سعيدى - سعيد افغانى »
مهتم و ديزاين: الحاج سليم عابد « پيمان »

سوره المطففين

سوره المطففين

این سوره در « مکه » نازل شده و دارای 36 آیه است.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 وَيْلٌ لِلْمُطَفِّفِينَ ﴿١﴾ الَّذِينَ إِذَا اكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ ﴿٢﴾ وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ ﴿٣﴾ أَلَا يَظُنُّ أُولَئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ ﴿٤﴾ لِيَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٥﴾ يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦﴾ كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفَجَارِ لَفِي سِجِّينَ ﴿٧﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا سِجِّينَ ﴿٨﴾ كِتَابٌ مَرْقُومٌ ﴿٩﴾ وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ ﴿١٠﴾ الَّذِينَ يُكَذِّبُونَ بَيِّمَ الدِّينِ ﴿١١﴾ وَمَا يَكْذِبُ بِهِ إِلَّا كُلٌّ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ ﴿١٢﴾ إِذَا تَتْلَى عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٣﴾ كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٤﴾ كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَحْجُوبُونَ ﴿١٥﴾ ثُمَّ إِنَّهُمْ لَصَالُو الْجَحِيمِ ﴿١٦﴾ ثُمَّ يُقَالُ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ﴿١٧﴾ كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْأَبْرَارِ لَفِي عِلِّيَّينَ ﴿١٨﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا عِلِّيُّونَ ﴿١٩﴾ كِتَابٌ مَرْقُومٌ ﴿٢٠﴾ يَشْهَدُهُ الْمُقَرَّبُونَ ﴿٢١﴾ إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ﴿٢٢﴾ عَلَى الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ ﴿٢٣﴾ تَعْرِفُ فِي وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ النَّعِيمِ ﴿٢٤﴾ يُسْقُونَ مِنْ رَحِيقٍ مَخْتُومٍ ﴿٢٥﴾ خِتَامُهُ مِسْكٌ وَفِي ذَلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُونَ ﴿٢٦﴾ وَمِزَاجُهُ مِنَ تَسْنِيمٍ ﴿٢٧﴾ عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ ﴿٢٨﴾ إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا يَضْحَكُونَ ﴿٢٩﴾ وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ يَتَغَامَزُونَ ﴿٣٠﴾ وَإِذَا انْقَلَبُوا إِلَى أَهْلِهِمْ انْقَلَبُوا فَكِهِينَ ﴿٣١﴾ وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوا إِنَّ هَؤُلَاءِ لَضَالُونَ ﴿٣٢﴾ وَمَا أُرْسِلُوا عَلَيْهِمْ حَافِظِينَ ﴿٣٣﴾ فَالْيَوْمَ الَّذِينَ آمَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ ﴿٣٤﴾ عَلَى الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ ﴿٣٥﴾ هَلْ ثَوَابَ الْكُفَّارِ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٣٦﴾

معلومات موجز:

نام این سوره « المطففين » (کاهندگان مخفیانه) است، که از آیه اول این سوره گرفته شده است. این سوره دارای (1) رکوع، هفتصد و هشتاد حرف (780)، یکصد و شصت و نه کلمه (169)، سی و شش (36) آیت، و (358) و سه صد و پنجاه و هشت نقطه است. در مورد مکی بودن، و یا مدنی بودن سوره (مطففين) بین مفسرین اختلاف رای است. قول راجح نزد اکثر مفسرین اینست که این سوره مدنی است.

ویل للمطففين کم فروشی و خیانت کردن در خرید و فروش یکی از صفت های زشت و بدی است که پروردگار با عظمت ما فاعل آن را مورد مؤاخذه قرار خواهد داد و وعده داده که اگر شخص آن را ترک نکرد عاقبتش عذاب دردناکی خواهد بود. و این فعل عادت بسیار بد است، که الله تعالی رسولش را به سوی فاعلان آن فرستاد تا آنها را به ایمان دعوت کند و از این عادت زشت دور کند و همچنین به آنها هشدار دهد که عدم ترک آن باعث هلاکت آنان خواهد شد.

قرآن عظیم الشان می فرماید :

« وای بر کم فروشان کم دهندگان (1) آنانکه چون پیمانها از مردم گیرند تمام می ستانند(2) و چون برای مردم پیمانها و یا وزن کنند زیان می رسانند و می کاهند(3) آیا ایشان گمان ندارند که برانگیخته می شوند (4) برای روز بزرگی(5) روزی که مردم به

سوره المطففين

فرمان پروردگار جهانیان بپاځیزند (6)

اسباب نزول (شأن نزول) :

درمورد اسباب نزول این سوره: در حدیثی که امام نسائی و ابن ماجه از ابن عباس رضی الله عنه روایت کرده اند آمده است: « لما قدم النبی صلی الله علیه وسلم المدینة کانوا من أخبث الناس کیلاً، فأنزل الله تعالی: (ویل للمطففین) فحسنوا الکیل بعد ذلک. (زمانی که رسول الله صلی الله علیه و سلم به مدینه تشریف آوردند، دید که مردم مدینه از خیانت ترین مردم در پیمانۀ کردن اجناس هستند، پس الله تعالی این آیه را نازل کرد: (ویل للمطففین) بعد از آن در پیمانۀ کردن عدالت را برقرار کردند. و قرطبی رحمه الله در تفسیر این آیه می گوید: گروهی گفته اند که سبب نزول این سوره به خاطر مردی که معروف به ابی جهینه بود، نازل شد، این مرد دو پیمانۀ داشت که با یکی از آنان جنس را می فروخت و با دیگری می خرید.

محتوی کلی سوره مطففین:

تعداد کثیری از مفسرین در تفاسیر خویش کلمات « تطفیف » « وزن » و « کیل » در این سوره بر تعین وزن معنوی و قدر و منزلت اشخاص بکار برده اند ، و می فرمایند که در مجموع سوره ملاحظه میشود که بحث از « فجار » ، موضوعات زشت و عاقبت وخیم آنان و بحث از « ابرار » و نیکو کاران و پایان شایسته و نیکوی آنان است. از نظر اسلام بزرگترین تعرض به آبرو و عزت انسان است ، همانگونه که گرامی ترین سرمایه انسان شرف و عزت است ، بزرگترین و شنیع ترین تجاوز تعدی نیز لطمه زدن به حیثیت و عزت انسان و تجاوز بر آبروی او ست . بدین ترتیب «مطفف » کسیست که انسان شریف را تحقیر کند ، نسبت به او اهانت روا دارد ، خود را با لاتر از او بشمارد ، در اثنای قضاوت در باره شایستگی های ذاتی او و اعتبار و حیثیت اجتماعی اش مر تکب تعدی و تجاوز شود ، از وزن او بکاھد و ارزش او را کمتر جلوه دهد . و وقتی خود را بر مردم عرضه می کند و قضاوت آنان را در مورد شایستگی های خود وزن و اعتبار اجتماعی اش جویا شود ، انتظار آنرا دارد که بیش از حد ستایش کنند ، پیمانۀ او را پر جلوه داده خلا و کم و کاستی را در شخصیت او نشا ندهی نکنند و او را از هر عیب و نقص برتر و بالاتر بشمارند ، همین گناه زشت و شنیع در این سوره مورد بحث قرار گرفته است.

ترجمه و تفسیر موجز:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام الله بخشنده مهربان

«وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ» (1) (وای به حال کم کنندگان (از حقوق مردم) .

«الَّذِينَ إِذَا أَكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ» (2) (کسانی که چون (برای خود) پیمانۀ

زنند از مردم به تمام و کمال دریافت می دارند).

«وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ» (3) (و هنگامی که برای دیگران پیمانۀ می زنند

سوره المطففين

یا وزن می کنند کم می گذارند». یعنی زمانیکه به دیگران چیزی را می فروشد از وزن آن کم می کند و برای خود می گیرد و به بدین ترتیب برای جانب مقابل زیان می رسانند . بنابراین تقلب و خیانتی که در آیه مبارکه از آن ذکری بعمل آمده است ، در واقع همان تقلب در پیمانانه کردن و تقلب در اندازه گیری با ترازو است، زیرا در آن زمان مردم از این دو بسیار استفاده می کردند، اما برخی از علماء می گویند: این تقلب فقط شامل صرف امور تجارتي نمیگردد ، بلکه شامل تمام حق و حقوق حتی عبادات نیز می شود. امام قرطبی رحمه الله می گوید: دیگران گفته اند: تقلب ذکر شده در آیه شامل تقلب کردن در پیمانانه و ترازو در وضو و نماز و حتی سخن هم می شود. و از سالم بن ابی الجعد روایت شده که گفت: نماز با پیمانانه است، پس کسی که به آن وفا کرد به او نیز وفا خواهد شد، و کسی که در آن تقلب کرد، پس بدانید که الله تعالی چنین می فرماید: «وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ» و برخی از علماء گفته اند: هر چیزی که با تصرف کردن در آن، فرد بیشتر از حقش را بگیرد و یا هم به صاحب حق کم تر از حقش را به او دهد پس آن تقلب محسوب می شود.

کم فروشی در قرآن :

«وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ» «وای بر مطففین» یعنی: زیان و نابودی بر کسانی باد که از حقوق مردم در وزن و پیمانانه می کاهند.

در قرآن عظیم الشان در تعداد کثیری از آیات قرآنی به طور صریح و مکرر به کم فروشی اشاراتی بعمل آمده و به شدت تمام این عمل را تقبیح نموده ، و بالاتر از آن قرآن عظیم الشان کم فروشی را موجب ویران شدن شهر مدین و نابود شدن قوم آن معرفی کرده است ، اهمیت این موضع به حدی می باشد که در شش سوره از 114 سوره قرآن عظیم الشان ، کم فروشی مورد مذمت قرار گرفته است. بنابر اهمیت این موضوع است که سوره مطففین به نام « کم فروشان » مسمی گردیده است .

مسمی ساختن یک سوره بنام کم فروشان ، طوریکه که گفتیم ، حاکی بر مهم بودن و شایع بودن این مسئله در بین بنی آدم می باشد. و اینکه وقتی این سوره ی مبارکه با چنین جمله ای آغاز می شود «وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ» یعنی وای بر کاهش دهندگان (حق مردم) و یا به عبارت دیگر یعنی وای بر کم فروشان ، این مطلب نشان از سنگین بودن جرم کم فروشی و حق تلفی دارد. حرام و غیر اخلاقی بودن کم فروشی چه به لحاظ شرعی و چه به لحاظ عقلی امریست انکار ناپذیر. متأسفانه امروزه کم فروشی ابعاد گوناگونی پیدا کرده است. کم فروشی در اجناسی که بر اساس وزنشان فروخته می شوند، از قدیمی ترین انواع کم فروشی است.

«تطفیف» که «مطففین» از آن گرفته شده است در لغت به معنای « اندک و کم» است و «مطفف» به کسی اطلاق می شود که از چیزی بکاهد و آن را از حد واقعی آن کم کند و آن را اندک کند ، حال آن چیز ممکن است جنسی باشد که به دیگری می فروشد و یا کاری باشد که برای شخصی انجام می دهد و یا حتی ممکن است قیمت چیزی باشد

سوره المطففين

که می پردازد و یا مزد کاری باشد که می پردازد در واقع امکان تطفیف کردن و کاستن فقط در داد و ستد نیست بلکه در هر معامله ای ممکن است.

قرآن عظیم الشان با بیان کلمه (مطففين) در کمال فصاحت مطلب را طوری بیان فرموده که هر کم کاری و کم فروشی ای را شامل میشود.

پروردگار با عظمت ما در سوره اسراء می فرماید: «وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كِلْتُمْ وَزَنُوا بِالْقِسْطِ الْمُسْتَقِيمِ . ذَلِكْ خَيْرٌ وَ أَحْسَنُ تَأْوِيلًا» . (جنس را با پیمانه کامل و وزن درست تحویل بدهید . که این کار خوب می باشد و عاقبت بهتری برای شما دربردارد.) در این سوره مبارکه که قبل از اشاره به موضوع پیمانه و وزن صحیح به زنا و قتل نفس و تعدی به مال یتیمان اشاره شده است و کم فروشی در ردیف این گناهها قرار گرفته است .

همچنان در سوره رحمن آمده است : « وَالسَّمَاءِ رَفَعَهَا وَ وَضَعَ الْمِيزَانَ . أَلَّا تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ . وَاقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ . » (آسمان را خداوند برافراشت و میزان عدل را برقرار کرد . تا در آنچه وزن می کنند تجاوز و تعدی روا ندارید و هرگاه چیزی را وزن می کنید عدالت و صحت ترازو را رعایت کنید و آنچه را وزن می کنید کم ندهید .

هكذا در سوره انعام آمده است : « وَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَ الْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ » (پیمانه را تمام و وزن را درست و عادلانه تحویل بدهید).

در این سوره مبارکه خداوند متعال آنچه را بر بندگان خود حرام کرده است برمی شمرد : خودداری از شرک ، و احسان به والدین ، و خودداری از کشتن اولاد خود از ترس فقر و تنگدستی ، و خودداری از فحشاء ظاهر و باطن ، و قتل نفس ، و خودداری از تجاوز و دست درازی به مال یتیم ، و در آخر صحت پیمانه و وزن و خودداری از کم فروشی است.

پروردگار با عظمت ما در سوره اعراف ، خطاب به قوم شعیب اهالی شهر مدین می فرماید : پیمانه و وزن را تمام و کمال تحویل بدهید و در مال مردم نقصان روا مدارید و در پهنه زمین پس از آنکه صلاح و اصلاح برقرار شد فساد را منتشر نکنید و این امر برای شما بهتر است اگر ایمان داشته باشید .

همچنان در سوره هود داستان قوم مدین و رفتار غیر انسانی آنان را با شعیب پیغمبر و سرنوشت وحشتناک آنها را بازگو می کند .

خداوند جلّ جلاله قوم شعیب علیه السلام را به جهت آن نابود کرد که در وزن و پیمانه زیان می رسانیدند بعد از آنکه شعیب علیه السلام مکررا آنان را نصیحت کرد: وَيَا قَوْمِ أَوْفُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ... «هود / 85»

زین الاسلام ابوالقاسم عبدالکریم بن هوازن بن عبدالملک بن طلحه بن محمد قشیری می گوید : «لفظ مطفف شامل کم کردن در وزن و پیمانه، آشکار کردن عیب کالا یا پنهان کردن آن و طلب انصاف برای خود و ترك انصاف دادن برای دیگران، همه می شود پس هر کس که آنچه را برای خود می پسندد، برای برادر مسلمان خویش نپسندد، او منصف و

سوره المطففين

دادگر نیست و هر کس که عیب مردم را می بیند اما عیب خود را نمی بیند، او نیز مطفف است و هر کس که حق خود را از مردم می طلبد اما حقوق آنان را نمی دهد، او نیز از این جمله است.

پس جوانمرد کسی است که حقوق مردم را می پردازد و برای خود از کسی حقی نمی طلبد».

در حدیثی از حضرت عبد الله بن عباس روایت شده است که رسول الله صلی اله علیه وسلم فرموده است: «خمس بخمس، ما نقض قوم العهد إلا سلط عليهم عدوهم وما حكموا بغير ما أنزل الله إلا فشا فيهم الفقر ولا ظهرت فيهم الفاحشه إلا فشا فيهم الموت ولا طففوا المكيال إلا منعوا النبات وأخذوا بالسنين ولا منعوا الزكاة إلا حبس عنهم المطر» یعنی سزای پنج گناه پنج چیز است:

- 1- کسی که عهد و پیمان را بشکند ، خداوند دشمن را بر او مسلط می کند.
 - 2- ملتی که قانون الله را رها ساخته می خواهد موافق با قانون دیگر عمل کند ، بین آنها فقر و فاقه و احتیاج عام می گردد.
 - 3- قومی که زنا و بی حیایی در آنها رایج گردد ، خداوند طاعون و امراض دیگر را بر آنها مسلط می گرداند .
 - 4- کسانی که در کیل و وزن کوتاهی کنند ، خداوند آنها را به قحط مبتلا می سازد.
 - 5- کسانی که زکات ادا نمی کنند ، خداوند باران را از آنان باز می دارد . (ذکر القرطبی وقال اخرج البزار بمعناه مالك بن انس ايضاً من حديث ابن عمر)
- طبرانی از حضرت ابن عباس روایت کرده است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود : قومی که در میان آنها خیانت در اموال غنیمت رایج باشد ، خداوند بیم دشمن را در قلوب آنها می اندازد ، و قومی که ربا خواری بین آنان رایج یابد ، مرگ و میر در میان آنها اضافه می شود ، و قومی که در کیل و وزن ، کم و کاست نمایند، خداوند رزق آنها را قطع می نماید، و کسانی که بر خلاف دستور خداوند قضاوت نمایند، بین آنان قتل و خونریزی عام می گردد و کسانی که در معاهدات غداری و عهد شکنی می کنند ، خداوند دشمن را بر آنها مسلط می گرداند. (رواه مالك موقوفاً، مظهري).

تطفيـف در عبادات:

در «موطا امام مالک» آمده است که حضرت عمر (رض) کسی را دید که رکوع و سجده و ارکان دیگر نماز را بطور کاملاًطوری که حق آنست ادا نمی کرد ، و نماز را به سرعت به پایان می رساند ، فرمود: « لقد طففت » یعنی تو در حقوق الله مرتکب به تطفیف شدی.

حضرت امام مالک پس از نقل این قول حضرت فاروق فرموده است که « لكل شيء وفاء و تطفیف » یعنی پرداخت کامل حق یا کاستن ، در هر چیزی می باشد ، حتی در نماز ، وضو و طهارت نیز ، و هم چنین کوتاهی کننده در حقوق دیگر خداوند و عبادات ، مجرم به تطفیف می باشد ، و نیز کسی که در حقوق مقرره بندگان کوتاهی کند او هم در حکم تطفیف می باشد.

سوره المطففين

وهمچنان مؤلف تنویرالاذهان تحت این ایه کریمه مینویسد که «وَأَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ» (سوره رحمن (9) مامور و اجیرمؤظف که در کار خود عمدأغفلت ورزدتحت وعید ایه متذکره قرارمیگیرد وبلاخره از مطفیفین محسوب میشود.

عدم اعتقاد به زندگی بعد از مرگ :

«أَلَا يَظُنُّ أُولَئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ» (4) (آیا اینان نمی دانند که دوباره زنده می شوند). پروردگار با عظمت ما می فرماید : آیا کسانی که مرتکب عمل تطفیف می شوند از جمله کسانی اند که :هیچ در فکر این نیستند که دوباره زنده هم گردانیده می شوید ، ودر آن وقت آنچه را که مرتکب گردیده مورد سوال وجواب قرار خواهید گرفت چرا در این امر تدبیر و اندیشه نکردند تا سرانجام با رسیدن به یقین در این امر، آنچه را که باید از عاقبت آن بیمناک بود، فروگذارند؟ پس «أَلَا يَظُنُّ» سؤالی است از سر توبیخ و انکار و به تعجب افکندن از حال آنان. از یقین به «ظن» تعبیر شد تا اشاره ای باشد به این امر که اگر کسی حتی به گمان برپایی قیامت باشد، بر ارتکاب همچو کارهای زشتی جسارت نمی کند، چه رسد به کسی که به آن یقین دارد.

«لَيَوْمٍ عَظِيمٍ» (5) (برای بزرگ روزی). روزی بزرگ عبارت از روز است ، که قیامت بر پا می شود ودر این روز حوادثی بزرگی در آن رخ می دهد از جمله از رستاخیز گرفته تا حساب و عقاب و ورود جنتیان به جنت ودوزخیان به دوزخ.

«يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ» (6) (روزی که مردم در پیشگاه پروردگار جهانیان می ایستند). روز بزرگ روزی است که انسانها در برابر خداوند متعال ایستاده می شوند ، آنعده اشخاصی که به روز جزا وروز حشر وقیامت وروز باپرسی ایمان وعقیده نداشته باشد ، انسانهای مریضی اند ،اساس ای مریضی زمانی به انسانها رخ می دهد که به زندگی بعد از مرگ ایمان نداشته باشد ، این تعداد انسانها کسانی اند که باور ندارند که در برابر الله ایستاده می شوند وبه محاسبه الهی مواجه می شوند.

کی اهل جنت وکی اهل دوزخ اند :

در مورد اینکه کی اهل جنت وکی اهل دوزخ اند باید گفت : «ما بطورقطع ویقین حکم به جنتی بودن ودوزخی بودن هیچ مسلمانی را نمی دهیم، مگر آنعده کسانی را که الله تعالی و رسولش بر جنتی بودن ودوزخی بودنشان شهادت داده اند».

البته این قاعده در مورد مؤمنان و مسلمانان است ،ولی هرآنکسی که بر کفر از دنیا برود، حکم و شهادت به جهنمی بودنش می دهیم چرا که خداوند متعال خود وعده داده کافران و منکرین اسلام را در جهنم اندازد: «وَأَنقُضَ النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ» (سوره آل عمران 131). یعنی: و از آتشی بپرهیزید که برای کافران آماده شده است. «وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ» (سوره آل عمران 85). یعنی: و هر کس جز اسلام آیینی برای خود انتخاب کند، از او پذیرفته نخواهد شد؛ و او در آخرت، از زیانکاران است.

مثلا در مورد جنتی بودن عشره مبشره ، طوریکه در حدیثی شریف آمده است : «أَبُو بَكْرٍ فِي الْجَنَّةِ وَعُمَرُ فِي الْجَنَّةِ وَعُثْمَانُ فِي الْجَنَّةِ وَعَلِيٌّ فِي الْجَنَّةِ وَطَلْحَةُ فِي الْجَنَّةِ وَالزُّبَيْرُ

سوره المطففين

فِي الْجَنَّةِ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ فِي الْجَنَّةِ وَسَعْدُ فِي الْجَنَّةِ وَسَعِيدُ فِي الْجَنَّةِ وَأَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ فِي الْجَنَّةِ». (إمام أحمد، أبوداود، ترمذی 3680، وابن ماجه وغيره). یعنی: ابوبکر در بهشت خواهد بود، عمر در بهشت خواهد بود، عثمان در بهشت خواهد بود و علی در بهشت خواهد بود و طلحه و زبیر و عبدالرحمن بن عوف و سعد و سعید و ابو عبیده همگی در بهشت خواهند بود.

هكذا در مورد دیگر مسلمانان که اهل تقوا و عمل صالح بودند و از بدعت و انحراف بدور بودند بطور قطع حکم به جنتی بودنشان نمی دهیم ولی امید و حسن ظن داریم که ان شاء الله خداوند متعال آنها را وارد بهشت خود نماید، چنانکه فرمودند: «وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ» (سوره بقره 25). یعنی: به کسانی که ایمان آورده، و کارهای شایسته انجام داده‌اند، بشارت ده که باغهایی از بهشت برای آنهاست که نهرها از زیر درختانش جاریست.

در مورد مسلمانان عاصی و گناهکار، بشرطیکه موحد باشند، نمیتوان بطور قطع حکم به جهنمی یا جنتی بودنشان صادر نمود، بلکه می گوییم: اگر خدا خواست آنها را می بخشد و داخل جنت می کند و اگر خواست به اندازه گناهشان آنها را عذاب داده و سپس از دوزخ بیرون می آورد و سرانجام هیچ مومن موحدی در دوزخ ماندگار نخواهد شد. طوریکه خداوند متعال می فرماید: «إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ» (سوره نساء 48). یعنی: خداوند (هرگز) شرک را نمی بخشد! و پایین تر از آن را برای هر کس (بخواهد و شایسته بداند) می بخشد.

هكذا رسول الله صلى الله عليه وسلم می فرماید: «يُخْرَجُ مِنَ النَّارِ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ إِيْمَانٍ». بخاری (7510)، مسلم (193). یعنی: «هرکس در قلبش به اندازه سرسوزنی ایمان باشد بالاخره از آتش خارج می شود». این همان اعتقاد صحیحی است که از مجموع نصوص کتاب و سنت نتیجه شده است.

اگر شخص مسلمانی فوت کند و چند نفر وی را تعریف و تمجید کنند و واقعا هم آدم صالح و نیک کرداری بوده باشد، در اینصورت باز بطور قطع و یقین حکم به جنتی بودنش نمی دهیم ولی امید و حسن ظن زیادی داریم که ان شاء الله خداوند متعال وی را وارد جنت خود نماید. البته بعضی از علما فرموده اند که: برای کسی که مؤمنان برایش گواهی به کار خیر داده‌اند، به بهشت گواهی داده می شود.

امام ابی العز الحنفی رحمه الله در شرح عقیده طحاویه می گوید: «سلف صالح راجع به گواهی دادن به بهشت سه قول دارند:

اول: برای احدی جز پیامبران به جنت گواهی داده نمی شود. این قول از محمدبن حنفیه و اوزاعی نقل می شود.

دوم: برای هر مؤمنی که نص در باره اش آمده به جنت گواهی داده می شود. این قول بسیاری از علما و اهل حدیث می باشد.

سوم: برای این افراد و برای کسی که مؤمنان برایش گواهی به کار خیر داده‌اند، به جنت گواهی داده می شود؛ همچنان که در «صحيحين» از انس رضی الله عنه روایت

سوره المطففين

شده: « مَرُّوا بِجَنَازَةٍ فَأَتَتْهُمَا عَلَيْهِمَا خَيْرًا، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «وَجَبَتْ». ثُمَّ مَرُّوا بِأُخْرَى فَأَتَتْهُمَا عَلَيْهِمَا شَرًّا، فَقَالَ: «وَجَبَتْ». فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: مَا وَجَبَتْ؟ قَالَ: «هَذَا أَتَيْنَتْهُ عَلَيْهِ خَيْرًا فَوَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ، وَهَذَا أَتَيْنَتْهُ عَلَيْهِ شَرًّا فَوَجَبَتْ لَهُ النَّارُ، أَنْتُمْ شُهَدَاءُ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ». (بخاری: 1367)

یعنی: آنها (صحابه) از کنار جنازه ای گذشتند و او را تعریف کردند. رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: «واجب شد». سپس، از کنار جنازه دیگری گذشتند و آن را نکوهش کردند. رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: «واجب شد». عمر رضی الله عنه پرسید: یا رسول الله! چه چیز واجب شد؟ رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: «میتی را که شما تعریف کردید، جنت برایش واجب شد و میتی را که شما او را نکوهش کردید، دوزخ برای او واجب شد. شما شاهدان خداوند در روی زمین هستید». انتهای شرح. همچنین از عمر رضی الله عنه روایت است که پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمودند: «أَيُّمَا مُسْلِمٍ شَهِدَ لَهُ أَرْبَعَةٌ بِخَيْرٍ، أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ». فَقُلْنَا وَثَلَاثَةٌ؟ قَالَ: «وَوَثَلَاثَةٌ». فَقُلْنَا: وَاثْنَانِ؟ قَالَ: «وَاثْنَانِ». ثُمَّ لَمْ نَسْأَلْهُ عَنِ الْوَاحِدِ. (بخاری: 1368) یعنی: «خداوند هر میت مسلمانی را که چهار نفر به خوب بودنش گواهی دهند، وارد جنت خواهد کرد. عمر می گوید: پرسیدیم: اگر سه نفر گواهی دهند، چطور است؟ رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمود: «اگر سه نفر شهادت دهند نیز چنین خواهد بود». دوباره پرسیدیم: اگر دو نفر گواهی دهند؟ ایشان فرمود: اگر دو نفر گواهی دهند نیز چنین می شود». درباره گواهی دادن یک نفر، سوال نکردیم.

«كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفَجَارِ لَفِي سِجِّينٍ» (7) (نه چنین است، بی گمان نامه بد کاران در سجین « زندانی بی » باشد). در این آیه مطففین را فاجر و بد کار معرفی داشته و می فرماید که عمل تطفیف کار عناصریست که بنابر برکاری فجور، احساس کمبود شخصیت می کند و از طریق تعرض به آبرو و شخصیت دیگران می خواهند کمبود خود را جبران کنند. و از طریق تعرض به حیثیت دیگران جایگاهی برای خود در جامعه پیدا کنند. یعنی: فجار نافرمان بدکار و من جمله کاهندگان حقوق مردم در پیمان و وزن، در پرونده (سجل) اهل دوزخ ثبت شده اند. یا در زندان و تنگنای سختی قرار دارند.

«وَمَا أَدْرَاكَ مَا سِجِّينٌ» (8) (و تو چه می دانی که سجین چه و چگونه است؟). «كِتَابٌ مَرْقُومٌ» (9) «کتاب نوشته شده ای است». در اینجا هدف از کتاب علیین است: «علیین» کتابی است که نامهای جنتیان در آن نوشته شده است. یا کتابی است نشانه دار. همچنین علیین نام خود بهشت یا بلندیهای آن نیز هست.

«وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ» (10) «وای در آن روزی به تکذیب کنندگان». «الَّذِينَ يَكْذِبُونَ بِيَوْمِ الدِّينِ» (11) «آنانکه یوم الدین را دروغ می شمارند». «وَمَا يَكْذِبُ بِهِ إِلَّا كُلُّ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ» (12) «و تکذیبش نکند مگر هر تجاوز کار گنه کار». «إِذَا تَنَلَّى عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ» (13) «چون آیات ما بر او خوانده شود می گوید: افسانه های پیشینیان است».

سوره المطففين

«كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ» (14) «چنین نیست (که می‌گویند)

بلکه عملکردها و تلاش‌هایشان دل‌های آنانرا را زنگ‌الود ساخته است». در حدیث شریف به روایت احمد، ترمذی و نسائی از ابوهریره رضی الله عنه آمده است که رسول الله صلی الله علیه و سلم فرمودند: «إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا أَذْنَبَ ذَنْبًا نَكَتَتْ فِي قَلْبِهِ نَكْتَةٌ سَوْدَاءٌ، فَإِنْ تَابَ وَنَزَعَ وَاسْتَغْفَرَ صَقَلَ قَلْبُهُ وَإِنْ عَادَ زَادَتْ حَتَّى تَغْلِفَ قَلْبَهُ، فَذَلِكَ الرَّانُ الَّذِي ذَكَرَهُ اللَّهُ سَبْحَانَهُ فِي الْقُرْآنِ: چون بنده مرتکب گناهی شود، در قلب وی نقطه سیاهی کوبیده می‌شود پس اگر توبه کرد و دست کشید و آمرزش خواست، قلب وی صیقل زده می‌شود و اگر به گناه بازگشت، آن نقطه سیاه افزوده می‌شود تا آن‌که قلبش را در غلافی فرو می‌برد. پس این همان رین (زنگاری) است که خدای سبحان از آن در قرآن یاد کرده است».

«كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَحْجُوبُونَ» (15) «چنین نیست (که می‌گویند) بی‌گمان آنان آن روز از (لقای) پروردگارشان در حجاب‌اند».

یعنی: اینها در روز رساخیز، زمانی‌که برای محاسبه احضار می‌شوند و در برابر پروردگار قرار می‌گیرند محجوب و در پرده‌اند و از این دیدار باز داشته می‌شوند، دیده‌شان از شرف فرو افتاده، بسوی خدای داد حقیقی مانند مومنان، دیده نمی‌توانند. همانطوریکه در دنیا از توحید و یگانه‌پرستی در حجابند، همین‌گونه در آخرت از دیدار حق تعالی در حجاب می‌باشند. مجاهد در تفسیر آیه کریمه می‌گوید: «آنها از کرامت و بخشایش حق تعالی باز داشته شده و محجوبند».

«ثُمَّ إِنَّهُمْ لَصَالُوا الْجَحِيمِ» (16) «سپس آنان داخل آتش دوزخ می‌گردند و در آن می‌سوزند».

پایان کار و نهایت کارشان جهنم است، و هرگز از آن بیرون شدنی نیستند. بنابراین، آنها با وجود حرمان از دیدار خدای رحمان، اهل آتش جاویدان نیز هستند و قطعاً ورود به دوزخ، سخت‌تر از خوار کردن و محروم نمودنشان از آن کرامت است. «ثُمَّ يُقَالُ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ» (17) «سپس به آنها گفته می‌شود: این است آنچه آنرا دروغ می‌انگاشتید».

«كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْأَبْرَارِ لَفِي عَلَيِّنَ» (18) «و به‌درستی که نامه‌ی کردار نیکان در (علیین) برترین‌ها قرار دارد».

مطففین بد اندیش که با قضاوت‌های رندانه‌شان نمی‌توانند از برجستگی‌های ابرار و خوب‌ها و مقام و منزلت آنان بگهند، نامه‌ء اعمال آنان به برترین جایگاه رفته، مقام و منزلت آنانرا به جایی رسانده که دسترسی به آن کم و کاست در آن ممکن نیست، نمی‌توانید با تبلیغات تان از جایگاه برتر و بلند آنان بکاهید.

قرار گاه و منزل گاه های ارواح:

ارواح در قرارگاه‌های خود گوناگون می‌باشند، بیگمان که ارواح ایمانداران در جایی است که ارواح کافرین در آنجا وجود ندارد، و قرآن می‌فرماید: «كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْأَبْرَارِ لَفِي عَلَيِّنَ» (چنان نیست که آنها (درباره معاد) می‌پندارند، بلکه نامه اعمال ابرار و

سوره المطففين

نیکان در علیین است.

و خداوند می‌فرماید: «كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفَجَّارِ لَفِي سَجِّينٍ» (المطففين : 7) چنین نیست که آنها (درباره قیامت) می‌پندارند به یقین نامه اعمال بدکاران در سجین است. از این دو آیه فهم می‌شود که کفار در مقر و قرارگاهی غیر از مقر مؤمنین قرار دارند، و گفته شده است که سجین در پائین‌ترین طبقه هفتم زمین قرار دارد، و علیین در بالاترین آسمان هفتم قرار دارد، و گفته شده است که ارواح کفار در چاهی به نام «برهوت»، و ارواح مؤمنان در چاه «زمزم» یعنی این ارواح با هم جمع شده و در آنجا الفت می‌گیرد. و قول صحیح اینکه ارواح ایمانداران هر کجا بخواهند در آن قرار می‌گیرد، و پیامبر صلی الله علیه و سلم از ارواح شهداء خبر داده است که در شکم بالندگان سبز رنگی در باغ بهشت آویزان می‌شوند، و به چراغهای آویزان شده‌ای در عرش برمی‌گردند) این دلیل است بر اینکه ارواح شهداء در بهشت قرار دارند، و خداوند ذکر کرده است که آنها (روح شهدا) زنده هستند: «وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ» (ال عمران : 169) (ای پیامبر! هرگز گمان مبر آنها که در راه خدا کشته شدند مرده‌اند، بلکه آنها زنده‌اند و نزد پروردگارشان روزی داده می‌شوند. گمان مبرید آنانی که در راه خداوند کشته شده‌اند، بلکه زنده‌اند و نزد پروردگار خویش روزی داده می‌شوند.

آنان دارای حیات خاصی می‌باشند و روح آنان همچون ارواح دیگران مجرّده نیست، بلکه ارواح آنان در شکم بالندگان سبزی که به گرد آن چراغها می‌گردند قرار دارد، اما ارواح دیگر مؤمنان گویند مجردند، و نظری هم قائل است به اینکه آنها هم در شکم پرندگان قرار دارند.

«وَمَا أَدْرَاكَ مَا عَلِيُونَ» (19) «و تو چه می‌دانی که (علیین) چه و چگونه است».

«كِتَابٌ مَرْفُومٌ» (20) «کتاب نوشته شده‌ای است».

«يَشْهَدُهُ الْمُقَرَّبُونَ» (21) «مقربان مشاهده اش کنند».

«إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ» (22) (بی تردید که نیکو کاران در «بهشت» نعمت بارباشند). یعنی: اهل طاعت در سرای آخرت در ناز و نعمت بزرگی قرار خواهند داشت که نتوان قدر و اندازه آن را فراگرفت و سنجش کرد.

«عَلَى الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ» (23) «بر تخت‌ها (ننشسته‌اند و) می‌نگرند».

ارائك: تختها و اورنگهای سرپرده‌های بهشتی است. اریکه بر تخت اطلاق نمی‌شود مگر آن‌گاه که تخت در حجله یعنی در زیر قبه‌ای قرار داشته باشد که به پرده‌ها و آرایش‌ها آراسته باشد «می‌نگرند» به‌سوی آنچه که خدای عزوجل برایشان از ناز و نعمتها و اکرام و اعزازها آماده کرده است. یا معنی این است: می‌نگرند به‌سوی ذات ذوالجلال.

«تَعْرِفُ فِي وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ النَّعِيمِ» (24) «خوشی و خرّمی نعمت را در

چهره‌هایشان می‌بینی».

«يَسْقَوْنَ مِنْ رَحِيقٍ مَخْتُومٍ» (25) «و از شراب ناب مُهر شده به آنان می‌نوشانند».

سوره المطففين

رحیق: شرابی است که نه هیچ غش و ناخالصی‌ای در آن است و نه چیزی که آن را گندیده و فاسد کند.

مختوم: آن است که بر آن مهری نهاده شده است لذا از این که دستی به آن برسد، محفوظ و باز داشته شده است تا آن که نیکان خود مهر آن را بر می‌دارند.

«**خِتَامُهُ مِسْكٌ وَفِي ذَلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُونَ**» (26) «که مهرش مشک باشد، تنافس کنندگان در چنین چیزی باید باهم تنافس و مسابقه کنند».

تنافس: مشاجره و کشمکش بر سر تصاحب يك چیزی است که هر کس آن را برای خودش می‌خواهد لذا بر سر آن با دیگران رقابت می‌کند، بر آن بخل می‌ورزد و آن را در حوزه اختصاص خودش درمی‌آورد.

در حدیث شریف آمده است: «هر مؤمنی که به مؤمن تشنه‌ای جرعه آبی بنوشاند، خداوند جلّ جلاله در روز قیامت او را از رحیق مختوم می‌نوشاند و هر مؤمنی که مؤمن گرسنه‌ای را اطعام کند، خداوند جلّ جلاله او را از میوه‌های بهشت اطعام می‌کند و هر مؤمنی که مؤمن برهنه‌ای را بپوشاند، خداوند جلّ جلاله او را از لباسهای سبز بهشتی می‌پوشاند».

«**وَمَزَاجُهُ مِنْ تَسْنِيمٍ**» (27) «و آمیزشش از تسنیم است». تسنیم شرابی است که از بالا بر بهشتیان فرو ریخته‌اند می‌شود و بهترین شرابه‌ای بهشت است.

«**عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ**» (28) «(تسنیم) چشمه‌ای است که مقربان از آن می‌نوشند». رحیق، یا تسنیم چشمه‌ای است که جنتیان جامه‌ای خویش را با آن می‌آمیزند در حالی که مقربان از آن به‌طور خالص می‌نوشند. پس رحیق دارای چهار صفت است:

1 - شرابی است سر به مهر.

2 - مهر آن از مشک است.

3 - در محل رقابت و در معرض رغبت قرار دارد.

4 - آمیزه آن از تسنیم است.

عبدالله بن مسعود رضی الله عنه می‌گوید: «تسنیم چشمه‌ای است در بهشت که صرفاً مقربان از آن می‌نوشند و اصحاب یمین نیز جامه‌ایشان را با آمیزه‌ای از آن خشبو و معطر می‌کنند».

«**إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا يَضْحَكُونَ**» (29) «بی‌گمان کسانی که مجرم بودند بر آنانکه مؤمنان بودند می‌خندیدند».

مفسرین در بیان سبب نزول این آیه کریمه دو روایت ذکر کرده‌اند: بنا بر روایت اول، مراد از «مجرمان» بزرگان مشرکین مانند ابوجهل، ولید بن مغیره و عاص بن وائل سهمی هستند که عمار، صهیب، بلال و غیر ایشان از فقرای مسلمین را مورد استهزا قرار می‌دادند. در روایت دوم آمده است: علی بن ابی‌طالب رضی الله عنه با جمعی از مسلمانان از راه می‌گذشت پس منافقان به ایشان خندیده و با چشم و ابرو ایشان را مورد تمسخر قرار دادند آن‌گاه نزد یاران منافق رفتند و گفتند: امروز مرد کله طاس را دیدیم! و همه آنان از این سخن خندیدند. و قبل از آن که علی رضی الله عنه نزد رسول خدا صلی

سوره المطففين

الله عليه و سلم برسد، اين آيه نازل شد.

«وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ يَتَغَامَزُونَ» (30) «و چون از کنار آنان می گذشتند ، به هم دیگر چشمک می زدند».

غمز: فروافگندن و حرکت دادن چشم و ابرو از سر تمسخر یا به منظور خیر یا شر دیگری است ولی اکثرا این کار به منظور شر و بدی انجام می گیرد.

«وَإِذَا انْقَلَبُوا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ انْقَلَبُوا فَكِهِينَ» (31) «و چون به خانواده های شان بر می گشتند شادمان از (عملکرد خوی) بر می گشتند». زمانیکه کفار از مجالس و محافل خود؛ «باز می گشتند شادمان» از حال و وضعی که دارند و از این که مؤمنان را مورد ریشخند و تمسخر قرار داده اند. یا چون به خانه هایشان باز می گشتند، هر ناز و نعمتی را که می خواستند در آنها می یافتند. البته دادن این ناز و نعمت برایشان «استدراج» بود. زیرا آن ها با این که بدترین کار را کرده بودند باز هم احساس آرامش می نمودند، گویا که از جانب خداوند عهد و پیمانی آمده است که آن ها اهل سعادت و خوشبختی هستند. آن ها برای خود حکم کردند که اهل هدایت می باشند و مومنان گمراهند و این دروغی بود که بر خداوند می بستند و به خود جرأت دادند و بدون آگاهی بر خداوند دروغ بستند. «وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوا إِنَّ هَؤُلَاءِ لَضَالُّونَ» (32) «و هنگامی که مؤمنان را می دیدند می گفتند: بی گمان اینان گمراهند».

«وَمَا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَافِظِينَ» (33) «در حالیکه محافظ و نگران (عملکرد های آنان) فرستاده نشده اند» یعنی: آنان از جانب خدای سبحان بر مسلمانان بازرس گمارده نشده بودند تا نگهبان احوال و اعمالشان باشند بلکه مکلف شده بودند تا در خویشتن خویش بنگرند و امور خود را به صلاح و سامان آورند پس پرداختن به خود از مشغول شدن به عیبجویی دیگران برایشان سزاوارتر بود.

این کارشان از لجاجت و عناد سرچشمه می گیرد و دلیل و حجتی ندارند. بنابراین سزایشان در آخرت از نوع عملشان است.

«فَالْيَوْمَ الَّذِينَ آمَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ» (34) «پس امروز آنانکه باور داشتند بر کافران بخندند».

«عَلَى الْأَرَائِكِ يَنْظُرُونَ» (35) «بر تخت ها (تکیه می زنند) و می نگرند».

مومنان در نهایت آرامش و راحتی بر تخت های مجلل تکیه می زنند و در میان نعمت هایی به سر می برند که خداوند برایشان آماده کرده است و به چهره پروردگار می نگرند.

«هَلْ ثُوبَ الْكُفَّارِ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ» (36) «آیا به کافران پاداش و سزای کارهایی که می کرده اند داده شده است». یعنی سزایی کارهایی که در دنیا بعمل می آوردند داده شده است ؟ بطور مثال آنان در دنیا بالای مومنان می خندیدند و آن ها را به گمراه بودن متهم می کردند، مومنان نیز در روز قیامت که به کیفر گمراهی و سرکشی آن ها را در عذاب و شکنجه می بینند به آن ها می خندند.

سوره المطففين

روش پیامبر در تجارت:

سیرت نویسان روش پیامبر صلی الله علیه وسلم در تجارت و خرید و فروش را بصورت زیر خلاصه و بیان فرموده اند:

1- پیامبر صلی الله علیه وسلم خودش شخصا خرید یا فروش می کردند - چنانکه در حدیث عمر و جابر رضی الله عنهما نقل خواهیم کرد - و یا گاهی یکی از اصحابش را وکیل آن می کردند.

مثلا در مورد عروه بن ابوجعد البارقی گفته شده: «أَعْطَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دِينَارًا يَشْتَرِي بِهِ أَضْحِيَّةً - أَوْ شَاةً - فَاشْتَرَى شَاتَيْنِ، فَبَاعَ إِحْدَاهُمَا بِدِينَارٍ، فَأَتَاهُ بِشَاةٍ وَدِينَارٍ، فَدَعَا لَهُ بِالْبَرَكَةِ فِي بَيْعِهِ، فَكَانَ لَوْ اشْتَرَى ثُرَابًا لَرَبِحَ فِيهِ» ترمذی (1258) و أبو داود (3384) وابن ماجه (2402). یعنی: «رسول الله صلی الله علیه وسلم به او یک دینار داد که قربانی، یا گوسفندی خریداری کند او با همان (یک دینار) دو گوسفند خرید، و بعد گوسفندی را به یک دینار فروخت، و یک گوسفند با یک دینار به خدمت پیامبر صلی الله علیه وسلم آورد. پیامبر صلی الله علیه وسلم در حق او دعای برکت نمود، تا جائیکه اگر خاک می خرید سود می کرد».

2- پیامبر صلی الله علیه وسلم تجار را به نیکوکاری و صداقت و صدقه دادن امر می فرمود.

از حکیم بن حزام رضی الله عنه روایت است: رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: «فَإِنْ صَدَقًا وَبَيْنَا بُورِكَ لَهُمَا فِي بَيْعِهِمَا، وَإِنْ كَتَمَا وَكَذَبَا مُجِئَتْ بَرَكَةُ بَيْعِهِمَا» بخاری (1973) و مسلم (1532) یعنی: «اگر فروشنده و خریدار راست بگویند و عیب کالا را بیان کنند، در معامله آنان، خیر و برکت بوجود خواهد آمد، و اگر عیب کالا را پنهان کنند و دروغ بگویند، معامله آنها بی برکت خواهد شد».

و از اسماعیل بن عبید بن رفاعه از پدرش از جدش روایت می کند که او همراه رسول خدا صلی الله علیه وسلم به سی مصلی رفت، دید که مردم خرید و فروش می کنند، فرمود: «يَا مَعْشَرَ التُّجَّارِ» ای گروه تاجران! آنها ندای رسول الله صلی الله علیه وسلم را اجابت کردند و سرهای خود را بالا گرفتند و رو به ایشان کردند، فرمود: «إِنَّ التُّجَّارَ يُبْعَثُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فُجَّارًا، إِلَّا مَنْ اتَّقَى اللَّهَ وَبَرَّ وَصَدَّقَ». همانا تجار در روز قیامت همانند انسانهای فاجر و گناهکار برانگیخته می شوند مگر آنکسی که از خدا بترسد و نیکوکار و راستگو باشد». ترمذی (1210) و ابن ماجه (2146).

و از قیس بن ابوغرزه روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم می فرمود: «يَا مَعْشَرَ التُّجَّارِ إِنَّ الْبَيْعَ يَحْضُرُهُ اللَّغْوُ وَالْحَلْفُ فَشُوبُوهُ بِالصَّدَقَةِ» ترمذی (1208) و أبو داود (3326). یعنی: «ای گروه تاجران، در معامله ها سخن های بیهوده و قسم پیش می آید، آنها را با صدقه دادن، دفع کنید».

3- پیامبر صلی الله علیه وسلم به بذل و گذشت و سهل گیری در خرید و فروش امر می فرمود. از جابر بن عبدالله رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: «رَحِمَ اللَّهُ رَجُلًا إِذَا بَاعَ، وَإِذَا اشْتَرَى، وَإِذَا اقْتَضَى» بخاری (1970).

سوره المطففين

یعنی : «خداوند بر بنده ای رحم میکند که هنگام خرید و فروش و طلب حق خود، سهل گیر باشد».

از جمله نمونه های بلندنظری رسول الله صلی الله علیه وسلم حدیث ابن عمر رضی الله عنه است که گفت : «كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ فَكُنْتُ عَلَى بَكْرِ صَعْبٍ لِعُمَرَ ، فَكَانَ يَغْلِبُنِي فَيَتَقَدَّمُ أَمَامَ الْقَوْمِ ، فَيَزْجُرُهُ عُمَرُ وَيَرُدُّهُ ، ثُمَّ يَتَقَدَّمُ فَيَزْجُرُهُ عُمَرُ وَيَرُدُّهُ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِعُمَرَ : (بَعْثَنِي) قَالَ : هُوَ لَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ، قَالَ : (بَعْثَنِي) فَبَاعَهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : هُوَ لَكَ يَا عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ تَصْنَعُ بِهِ مَا شِئْتَ » (بخاری (2610)). یعنی : در سفری، همراه رسول الله صلی الله علیه وسلم بودم. و بر شتری جوان و سرکش که از پدرم بود، سوار بودم. گاهی از کنترل من خارج می شد و از کاروان، جلو می افتاد. عمر آنرا متوقف می کرد و به عقب می راند. ولی دوباره، جلو می افتاد. عمر او را تنبیه می کرد و برمی گرداند. رسول الله صلی الله علیه وسلم به عمر گفت: «او را به من بفروش». عمر گفت: ای رسول خدا ! از آن شما باشد. رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: «آنرا به من بفروش». عمر آنرا به رسول خدا فروخت. سپس، رسول الله صلی الله علیه وسلم خطاب به عبدالله بن عمر رضی الله عنهما فرمود: «ای عبد الله! او مال تو باشد و هر چه می خواهی، با او بکن».

و جابر بن عبدالله رضی الله روایت است : «أَنَّهُ كَانَ يَسِيرُ عَلَى جَمَلٍ لَهُ قَدْ أَغْيَا، فَمَرَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَضَرَبَهُ، فَدَعَا لَهُ، فَسَارَ بِسِيرٍ لَيْسَ بِسِيرٍ مِثْلَهُ، ثُمَّ قَالَ : بَعْثَنِي بِوَقِيَّةٍ قُلْتُ : لَا ثُمَّ قَالَ : بَعْثَنِي بِوَقِيَّةٍ فَبِعْتُهُ، فَاسْتَنْتَبَيْتُ حُمَلَانَهُ إِلَى أَهْلِي، فَلَمَّا قَدِمْنَا أَتَيْتُهُ بِالْجَمَلِ، وَتَقَدَّنِي ثَمَنَهُ، ثُمَّ انْصَرَفْتُ، فَأَرْسَلَ عَلَى اثْرِي، قَالَ : مَا كُنْتُ لَأُخَذَ جَمَلُكَ، فَخَذُ جَمَلُكَ ذَلِكَ فَهُوَ مَالُكَ » (بخاری (1991) و مسلم (715)). یعنی : «بر شتری سوار بودم و می رفتم، شترم خسته شده بود، پیغمبر صلی الله علیه وسلم به من رسید، (وقتی دید شترم خسته است) عصایی به او زد و برایش دعا کرد، پس از دعای پیغمبر صلی الله علیه وسلم طوری به سرعت می رفت که هیچ شتری به او نمی رسید، آنگاه گفت: «این شتر را به یک (اوقیه) چهل درهم به من بفروش»، گفتم : آنرا نمی فروشم، بار دیگر پیغمبر صلی الله علیه وسلم گفت : «آنرا به یک اوقیه به من بفروش»، شترم را به او فروختم، و گفتم: تا به منزل می رسم حق سواری بر آنرا دارم، همینکه به منزل رسیدیم شترم را به حضور پیغمبر صلی الله علیه وسلم بردم، ایشان قیمت آنرا نقداً به من داد وقتی از حضورش خارج شدم فوراً کسی را به دنبال من فرستاد، (برگشتم)، فرمود: منظورم این نبود که شترت را از تو بگیرم، پس آنرا با خود ببر و قیمت آن هم مال خودت باشد».

4- پیامبر صلی الله علیه وسلم در هنگام ادای حقوق دیگران بخوبی عمل می نمود و بر آن نیز تشویق می کردند.

از ابوهریره رضی الله عنه روایت است که گفت : «كَانَ لِرَجُلٍ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سِنَّ مِنَ الْإِبِلِ فَجَاءَهُ يَتَقَاضَاهُ فَقَالَ : (أَعْطُوهُ) ، فَطَلَبُوا سِنَّهُ فَلَمْ يَجِدُوا لَهُ إِلَّا سِنًّا فَوْقَهَا ، فَقَالَ (أَعْطُوهُ) ، فَقَالَ : أَوْفَيْتَنِي أَوْفَى اللَّهِ بِكَ ، قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِنَّ

سوره المطففين

خِيَارَكُمْ أَحْسَنُكُمْ قَضَاءً» بخاری (2182) و مسلم (1601). یعنی : «پیامبر صلی الله علیه وسلم شتری به مردی قرضدار بود. آن مرد نزد پیامبر آمد و شترش را خواست. پیامبر فرمود : (شتر را) به او بدهید، لذا دنبال شتری مثل شتر او گشتند ولی نیافتند، شتری بزرگتر پیدا کردند. پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود : (این شتر را) به او بدهید، مرد گفت : حق مرا به صورت کامل ادا کردی خداوند حق شما را ادا کند. پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود : بهترین شما کسی است که به بهترین وجه قرضش را ادا کند».

5- پیامبر صلی الله علیه وسلم نسبت به پذیرفتن فسخ معامله از طرف انسان نادم و پشیمان تشویق می کردند.

از ابوهریره رضی الله عنه روایت شده که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود : « مَنْ أَقَالَ مُسْلِمًا أَقَالَهُ اللَّهُ عَثْرَتَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ » أبو داود (3460) وابن ماجه (2199).
یعنی : « کسی که از مسلمانی فسخ معامله را بپذیرد، خداوند در روز قیامت از لغزشها و گناهانش در می گذرد».

اقاله : یعنی گذشت و سخاوت، و بازگشتن از خرید یا فروش، و دلالت بر کرم نفس دارد. بعنوان مثال : هرگاه کسی چیزی را از فروشنده ای بخرد، سپس به دلیلی از خرید خود پشیمان گشت؛ حال احساس فریب خوردگی کرده باشد، و یا دیگر نیازی به آن نداشته باشد، و یا قیمت آنرا گم کرده باشد، او جنس خریداری شده را به فروشنده پس می دهد و فروشنده نیز از او می پذیرد؛ الله متعال در روز قیامت از لغزشها و مشقتهای او می گذرد، زیرا او در حق خریدار خود احسان نموده است، و این درحالی است که عقد معامله منعقد شده و خریدار توانایی فسخ آنرا نداشت. نگاه به : "عون المعبود" شرح سنن ابوداود.

6- پیامبر صلی الله علیه وسلم اجناس مردم را ناچیز و بی ارزش نمی شمارد، چنانکه در حدیث جابر رضی الله عنه در مورد فروش شترش به ایشان گذشت، و در هنگام خرید کالا در مورد قیمت آن بحث می کرد تا با فروشنده بر سر آن به توافق برسد.
از سوید بن قیس رضی الله عنه روایت است که گفت : « جَلَبْتُ أَنَا وَمَخْرَمَةُ الْعَبْدِيِّ بَرًّا مِنْ هَجَرَ فَأَتَيْنَا بِهِ مَكَّةَ ، فَجَاءَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَمْشِي ، فَسَأَوْنَا بِسَرَاوِيلَ ، فَبِعْنَاهُ » ترمذی (1305) وقال : حسن صحيح ، وأبو داود (3336) والنسائي (4592) وابن ماجه (2220). یعنی : «من و مخرمه عبدی پارچه هائی از منطقه هَجَرَ آوردیم. پیامبر صلی الله علیه وسلم نزد ما آمد و از آن ازاری خرید و در مورد قیمت آن با ما بحث کرد و ما آنرا به ایشان فروختیم».

7- پیامبر صلی الله علیه وسلم در وقت ترازو کردن جنس فروشی امر می کردند که آنرا سنگین تر وزن کنند (سنگینتر قرار دادن کفه ی ترازو و یا پیمانه در هنگام فروختن و وزن کردن).

از سوید بن قیس رضی الله عنه روایت است که گفت : «(رَأَى) رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَجُلًا يَزِنُ بِالْأَجْرِ ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : (زِنْ وَأَرْجِحْ)».

سوره المطففين

یعنی : «رسول خدا صلی الله علیه وسلم مردی را دید که در مقابل دستمزد (اجناس و پول مردم را) وزن می کرد، پیامبر صلی الله علیه وسلم به او فرمود : وزن کن و افزون کن». این حدیث ادامه حدیث سابق است.

8- پیامبر صلی الله علیه وسلم به مهلت دادن تنگدست و کم کردن بدهی او امر می فرمود.

از ابو الیسر رضی الله عنه روایت است که رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمود : « مَنْ أَنْظَرَ مُعْسِرًا أَوْ وَضَعَ عَنْهُ أَظْلَهُ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ » مسلم (3006).

یعنی : « هرکس که به بدهکار تنگدست مهلت دهد و یا از قرض او کم کند، خدای تعالی او را در روز قیامت در سایهء عرش خویش جای می دهد».

9- پیامبر صلی الله علیه وسلم از ربا، و غرر، و بیع العینه، و خرید و فروش محرمات، و فریب و تقلب نهی فرمودند.

غرر یعنی : معامله ای که توأم با جهالت و یا مخاطره باشد.

بیع عینه : بدین صورت است که کسی کالایی را بصورت نسیه به شخصی فروخته و تحویل دهد، و قبل از دریافت مبلغ، آنرا به قیمتی کمتر بصورت نقدی، از وی بخرد.

پیامبر صلی الله علیه وسلم می فرماید : « مَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا ». یعنی : «هرکس ما را فریب دهد و قصد تقلب داشته باشد از ما نیست» مسلم (101).

و از ابوهریره روایت است : « نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ بَيْعِ الْغَرَرِ » مسلم (1513). یعنی : «پیامبر صلی الله علیه وسلم از بیع غرر نهی کرد».

و از ابن عمر روایت است که پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود : «إِذَا تَبَايَعْتُمْ بِالْعِينَةِ وَأَخَذْتُمْ أَذْنَابَ الْبَقَرِ وَرَضِيتُمْ بِالزَّرْعِ وَتَرَكْتُمُ الْجِهَادَ سَلَّطَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ ذُلًّا لَا يَنْزِعُهُ حَتَّى تَرْجِعُوا إِلَى دِينِكُمْ» (ابوداود (3445)). یعنی : «آنگاه که به صورت عینه معامله کردید و دم گاوها را گرفته (به کشاورزی مشغول شدید) و به کشت و کار دل خوش نموده، و جهاد را ترک کردید، خداوند ذلتی را بر شما چیره خواهد کرد، و تا زمانی که به دینتان بازنگردید، آن را از شما برنمی دارد».

صدق الله العظيم و صدق رسوله نبی الکریم.

فهرست:

معلومات مؤجز

سوره المطففين

اسباب نزول
محتوا کلی سوره مطففين
ترجمه وتفسير مؤجز
کم فروشی در قرآن
تطيف در عبادات
کی اهل جنت وکی اهل دورخ اند
قرار گاه ها ومنزل گاه ارواح
روش پیامبر در تجارت

منابع و مأخذ های عمده:

- شرح الدروس المهمة لعامة الأمة نویسنده: شیخ عبدالعزيز بن عبدالله بن باز رحمه الله.
مترجم: ام محمد.
- تفسیر و بیان کلمات قرآن کریم (تالیف شیخ حسنین محمد مخلوف و اسباب نزول علامه جلال الدین سیوطی ترجمه از عبد الکریم ارشد فاریابی
 - تفسیر انوار القرآن - نوشته: عبدالرؤف مخلص هروی
 - فیض الباری شرح صحیح البخاری داکتر عبد الرحیم فیروز هروی
 - تفسیر طبری - امام المفسرین
 - تفسیر المیزان
 - تفسیر پرتوی از قرآن
 - تفسیر القرآن الکریم - ابن کثیر (متوفی سال 774 هـ)
 - امام سیوطی کتاب « اسباب النزول »
 - مفردات الفاظ القرآن، از راغب اصفانی
 - جلوه های از اسرار قرآن مهندس حکمتیار
 - تفسیر معارف القرآن مولف حضرت علامه مفتی محمد شفیع عثمانی دیوبندی مترجم مولانا محمد یوسف حسین پور
 - تفسیر فی ظلال القرآن/ سید قطب (متوفی سال 1387 هـ)
 - تفسیر نور تألیف دکتر مصطفی خرم دل
 - تفسیر کابلی (تالیف: شیخ محمود الحسن دیوبندی مترجم: هیاتی از علمای افغانستان)
 - صحیح مسلم
 - صحیح البخاری

Thank you for reading

Find more e-books and articles on Ketabton - your multilingual digital library.

www.ketabton.com

Ketabton - Pashto, Farsi, Arabic & English